

דתישבו

פרשות ויקהל-פקודי, תש"פ, מספר 1361

מלאכת עבודת הקודש

צחי הרשקוביץ

כך מבאר ר' חיים טירר, בחיבורו באר מים חיים (מהד' טשרנוביץ תר"ט, קיח, א):

חוץ מחכמת המלאכה שהיה בהם נתן ה' בהם עוד חכמה ותבונה שידעו שלא לעשות בחכמת מלאכתן אשר נתן בהם ה' כי אם מלאכת עבודת הקודש לא זולת. ולאשר שידעו כי קודם לא היו יודעין מחכמת מלאכת האומנות הללו רק עתה שנתן ה' חכמה בהמה בשביל מלאכת הקודש, לא חפצו ליהנות כלל ממלאכה זו בחוץ לעשות כזאת בביתם או להתפרנס מזה, רק קדשו מעש'ה] ידיהם לה' לבד למלאכת הקודש במשכן לא זולת. ואפשר שדנו בה דין מועל בהקדש כי את זה ניתן להם בקודש ואסורין להוציאה לחולין. ואפשר עליהם רומז הכתוב "כי לא לחכמים לחם" פי'רוש] שלא נשתמשו בחכמתם לצורך לחמם כי לחמם לא יחסר מה' רק למלאכת הקודש ואז והחכמה תחיה את בעליה בחיות הרוחנית והגופנית.

הווה אומר, מלאכתם הרגילה קיבלה כאן חיזוק מיוחד, בשל היותה מסונפת לעבודת הקודש. "מלאכה" היא האומנות שבה היו רגילים אנשי מקצוע אלה קודם לכן, וכעת היא הייתה מלאכה של "עבודת הקודש", כלומר במדרגה גבוהה יותר גם במישור המקצועי. שינוי זה היה משמעותי עד כדי כך, שאסור היה להם להשתמש בתובנות וביכולות המקצועיות החדשות שזכו בהן לשימושים אחרים מלבד עבודת הקודש.

הרב ד"ר פינחס וולף, בספרו המונומנטלי "דיוקים על התורה" (פתח-תקווה תשכ"א) מבאר את הדברים אחרת. לדעתו: "מלאכה כאן פירושו לא הפעולה, כי אם ההישג, הרכוש והקיום, בדומה לפירושו בבראשית לג:יד (לפי רש"י שם), והשוו להלן פסוק ז. כך גם פירושו של 'עבדה' (בראשית כו:יד) – לא העבודה כי אם העובדים".

הוא מתייחס לדברי רש"י על תשובת יעקב אבינו לעשו: "יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל

ביטוי ייחודי, שמופיע פעמיים בלבד במקרא, שניהם בפרשת "ויקהל", הוא "מלאכת עבודת הקודש". כך מתחיל פרק ל"ו בספר שמות:

וְעָשָׂה בְצִלָּאֵל וְאֶהְיָאֵב וְכָל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה וּתְבוּנָה בְהִמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר צִוָּה ה'. וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל בְּצִלָּאֵל וְאֶל אֶהְיָאֵב וְאֵל כָּל אִישׁ חָכֵם לֵב אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׂאוּ לְבוֹ לְקִרְבָּה אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ. וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֵת כָּל הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בְּבִקְרָב בְּבִקְרָב. וַיָּבֵאוּ כָּל הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֵת כָּל מְלָאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר הִמָּה עֹשִׂים (פס' א-ד).

כפי שניתן לראות, בפס' ד מובא גם הביטוי "מלאכת הקודש", וקודם לכן נכתב: "וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת העבודה הביאו" (לה:כד), וברור שהכוונה היא בניית המשכן וכליו.¹ הביטוי "מלאכת עבודת הקודש" דורש עיון מצד עצמו, שכן ניכרת בו כפילות – עבודה וגם מלאכה. עם זאת, כמעט שלא מצאנו התייחסות למהותו וטיבו של ביטוי זה. כמה חריגים ניתן למנות.

* הרב ד"ר יצחק (צחי) הרשקוביץ, רב קהילת "נצח שלמה" בפתח תקווה, מרצה במחלקה למחשבת ישראל באוניברסיטת בר-אילן.

1 מנגד, בספר במדבר (ז:ד-ט) מובא: "ויאמר ה' אל משה לאמר: קח מאתם והיו לעבד את עבדת אהל מועד ונתתה אותם אל הלויים איש כפי עבדתו. ויקח משה את העגלות ואת הבקר ויתן אותם אל הלויים. את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם. ואת ארבע העגלות ואת שמינת הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם ביד איתמר בן אהרן הפהן. ולבני קהת לא נתן פי עבדת הקדש עליהם בפתח ישאו". כאן הכתוב עצמו מבהיר שעבודת הקודש היא משא כלי המשכן, אבל היא איננה מוגדרת גם כמלאכה.

הקודש² לכן ברור מדוע פרשת "ויקהל" היא הצומת היחיד שבו נוכל למצוא צירוף ייחודי זה; התיאור של הכשרת הכלים ובניית המשכן. בציווי עדיין לא ירדו לרזולוציה מעשית של מי עושה מה ואיך, אלא ניתנו הוראות כלליות, ומכאן ואילך המשכן כבר מתפקד, ואין צורך בעשיית מלאכה נוספת.³

הכוהנים והלוויים הם העובדים במשכן ובמקדש במתכונת יומיומית, ולפיכך ניתן למצוא במקרא עשרות פעמים שעבודתם של הכוהנים והלוויים מוזכרת. לעומת זאת, לעולם אינם עושים מלאכה במקדש או במשכן. המלאכה המוזכרת ביחס למקדש תהיה תמיד מלאכת תיקון ושיפוץ התשתיות (ראו מל"ב יב:כב; חגי א'ד, אם כי, לאורך ספרי עזרא ונחמיה ה"מלאכה" משמשת גם כעבודה סדירה במקדש, כך על פניו).

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:

<http://www1.biu.ac.il/parasha2>

כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

 הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון עורכת לשון: רחל הכהן שיף

2 חיזוק לפירוש זה ניתן למצוא מהכתוב בספר במדבר, שהובא בהערה הקודמת. הלא שם מדובר על ההתנהלות התדירה של המשכן, עבודת המשא של בני קהת, המכונה "עבודת הקודש". המלאכה איננה רלוונטית שם, כי התשתית כבר קיימת, הכלים שאותם יש לשאת כבר נבנו והוכנו, אך מדי פעם צריך למקם אותם מחדש או לנייד אותם, וזו היא עבודתם של בני קהת.

3 חיזוק לדבריי ניתן למצוא בכך שהתלמוד לומד את מלאכות שבת ("מלאכת מחשבת") מהמלאכות שהיו בבניית המשכן, ולא מהעבודות היומיומיות שהתקיימו בו. דיוק התלמוד (שבת מט ע"ב) מהפסוק בפרשתנו "וְהַמְלָאכָה הִיְתָה יָדָם" (שמ' לו:ז) ממחיש את הדבר היטב. ראו מכילתא דר' ישמעאל מסכתא דשבתא פרשה א; מכילתא דרשב"י לא, טו, ועוד. מהמקור האחרון אף מוכח היטב שמלאכה היא בנייה, כי עבודות המשכן והמקדש התדירות בהחלט דחו שבת, מה שאין כן בניית המשכן והמקדש. ראו גם רש"י לשמ' לא:ג.

הַיָּלְדִים עַד אֲשֶׁר אָבָא אֶל אֲדָנִי שְׁעִירָה". רש"י מבאר שם: "לרגל המלאכה - לפי צורך הליכת רגלי המלאכה המוטלת עלי להוליך".

לדעתו, אם כן, "מלאכה" איננה שם נרדף למטלה, משימה, עבודה, כי אם מה שמוטל על האדם והוא באחריותו. ממילא, "מלאכת עבודת הקודש" משמעה - האחריות שהטיל הקב"ה על ישראל, בדמות עבודת הקודש.

ר' שלמה קלוגר, שאסופת פירושו המרובים לתורה מובאת בחיבור בשם "חכמת התורה", כותב על פרשת "ויקהל" (ירושלים תשע"א, כרך כב):

דהנה במשכן היו שני דברים שצוה הקב"ה. אחד המלאכה הגשמית ואחד המלאכה הרוחנית, להיות ראוי למשכן ה' לקדשם בכוונה מיוחדת. והכוונה נמסרה למשה, אך בעלי המלאכות בעצמן הרגישו בסודות ועשו אף השייך למשה ... שהם ידעו לכל מלאכת עבודת הקודש, לא עבודת המלאכה ממש, רק לכל אשר צוה ה', אך להרוחניות היה ג"כ הם הפועלים..

לאמור, ההדגשה על הפעולה הכפולה נובעת מכך שאכן נעשתה עבודה כפולה. חלקה עבודה מעשית, מלאכה, ושנייה עבודה רוחנית של העמקה והתכוונות לרצון הא-להי בכל מעשה ומעשה מפרטי המשכן; עבודת הקודש.

ייתכן שיש מקום להציע כיוון נוסף. המשכן, והמקדש לאחריו, אינם אתרים סטטיים, כי אם מבנים שבהם עתידה להתבצע פעילות יומיומית ענפה. הקמת המשכן ואף המקדש, איננה פעולה שעומדת ברשות עצמה בשום שלב, אלא היא רק מאפשרת ("הכשר" בלשון חכמים) המשך עבודה עתידית מתוקנת של הבאת קורבנות, קטורת, לחם פנים וכיוצא בזה.

אם נדייק בלשון הכתוב נראה, שפעמיים הכתוב מתאר את "מלאכת עבודת הקודש". הפעם האחת מתייחסת לפועלים ולבעלי המלאכה המיוחדים שנדרשו למשימה, והפעם השנייה מתייחסת לנדיבות ליבם של ישראל, שהקדישו את כל סך התרומות הנחוצות לטובת בניית המשכן. פעולות אלה, חשובות וטובות ככל שיהיו, אינן מהוות אף לא עבודה של יום אחד בבית או במשכן, אך הן מאפשרות יצירת תשתית, שבה תתקיים עבודה.

ממילא, כוונת הכתוב צריכה להיות - המלאכה שמכוחה תתבצע בעתיד עבודת